Matematika

Emelt szintű feladatsor pontozási útmutatója

Kérjük, hogy a dolgozatok javítását a javítási útmutató alapján végezze, a következők figyelembevételével.

Formai kérések:

- Kérjük, hogy *piros tollal* javítson, és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölje a hibákat, hiányokat stb.
- Kifogástalan megoldás esetén elég a megfelelő maximális pontszám feltüntetése.
- Hiányos/hibás megoldás esetén kérjük, hogy az egyes *részpontszámokat* is írja rá a dolgozatra.

Tartalmi kérések:

- Egyes feladatoknál több megoldás pontozását is megadtuk. Amennyiben azoktól *eltérő megoldás* születik, kérjük, hogy keresse meg ezen megoldásoknak az útmutató egyes részleteivel egyenértékű részeit és ennek alapján pontozzon.
- A pontozási útmutató pontjai további részpontokra *bonthatók*.
- Nyilvánvalóan helyes gondolatmenet és végeredmény esetén maximális pontszám adható akkor is, ha a leírás az útmutatóban szereplőnél *kevésbé részletezett.*
- Ha a megoldásban *számolási hiba*, pontatlanság van, akkor csak arra a részre nem jár pont, ahol a tanuló a hibát elkövette. Ha a hibás részeredménnyel helyes gondolatmenet alapján tovább dolgozik, akkor a következő részpontszámokat meg kell adni.
- *Elvi hiba* esetén, egy gondolati egységen belül a formálisan helyes matematikai lépésekre sem jár pont. Ha azonban az elhibázott részt egy újabb részkérdés követi, és a tanuló az elvi hibával kapott rossz eredménnyel mint kiinduló adattal helyesen számol tovább, akkor erre a részre kapja meg a maximális pontot.
- A második részben öt feladat közül négyet kell a tanulónak *kiválasztani* és megoldani. Értékeléskor csak ezt a négyet lehet figyelembe venni.

I. rész

1. feladat

$4^{3/2}\cdot 4^x - 14\cdot 2^2\cdot 2^x + 96 = 0$	2 pont	
$8\cdot 4^x - 56\cdot 2^x + 96 = 0$	2 pont	*A hatványozás azonosságainak alkalmazásáért.*
$2^{2x} - 7\cdot 2^x + 12 = 0$	1 pont	*Másodfokú egyenlet rendezett alakjához való eljutásért.*

$2^x = 4$ vagy $2^x = 3$	2 pont	*A másodfokú egyenlet megoldásáért.*
$x_1 = 2$	1 pont	*Az egyik gyökért.*
$x_2 = \log_2 3 \approx 1{,}585$	1 pont	*A másik gyökért (közelítő érték nélkül is).*
A kapott gyökök kielégítik az egyenletet, mivel ekvivalens átalakításokat hajtottunk végre.	1 pont	*Az ellenőrzésért, ill. annak megállapításáért, hogy a kapott gyökök valóban megoldások. Ha csak egy gyököt talált meg, de azt ellenőrzi, akkor is jár a pont.*
Az x_1 eleme az adott intervallumnak, ez tehát megoldás.	1 pont	
Az x_2 nem eleme az intervallumnak.	1 pont	
Összesen:	**12 pont**	

2. feladat

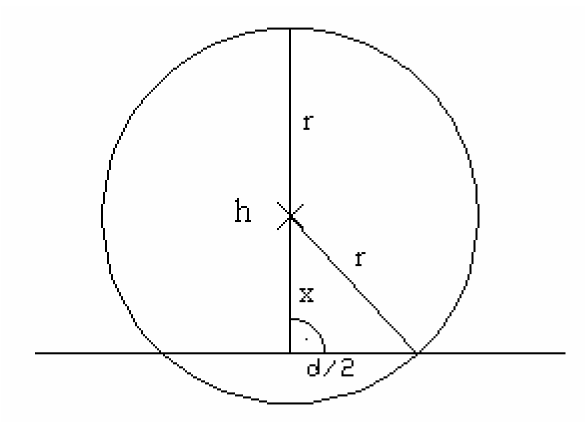

Rajz	3 pont	*A síkmetszet ábráján szerepelnie kell az ismert (r;h) és ismeretlen (d;x) szakaszoknak, a derékszögű háromszögnek.*
$h = 4{,}8$ cm $= 48$ mm $D = 2r = 56$ mm $d = ?$	1 pont	*Átváltásért.*
$r = D/2 = 28$ mm	1 pont	*A sugár kiszámításáért.*
$x = h - r = 20$ mm	2 pont	*A befogó kiszámításáért.*
$(d/2)^2 = r^2 - x^2$	2 pont	*Pitagorasz-tétel felírásáért.*
$(d/2)^2 = 28^2 - 20^2$	1 pont	*Behelyettesítésért.*
$d/2 = 19{,}596$ mm	1 pont	
$d = 39{,}19$ mm ≈ 39 mm		
A lyuk átmérője 39 mm.	1 pont	*Mértékegységgel ellátott eredményért.*
Összesen:	**12 pont**	

3. feladat

a)

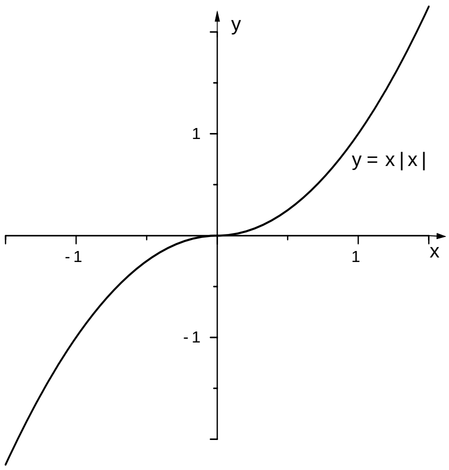

$y = x \cdot \lvert x \rvert = x^2$, ha $x \geq 0$	1 pont	
$-x^2$, ha $x < 0$	1 pont	
A grafikon	1 pont	*A grafikon megrajzolásáért összesen 3 pont jár, az átalakítás leírása nélkül is.*
Az értékkészlet: R	1 pont	*Az értékkészlet helyes megállapításáért.*
A függvény az értelmezési tartományon szigorúan monoton nő.	1 pont	*A monotonitás helyes leírásáért.*
Szélsőértéke nincs.	1 pont	*A szélsőérték vizsgálatáért.*
Az a) részért összesen:	*6 pont*	

b)

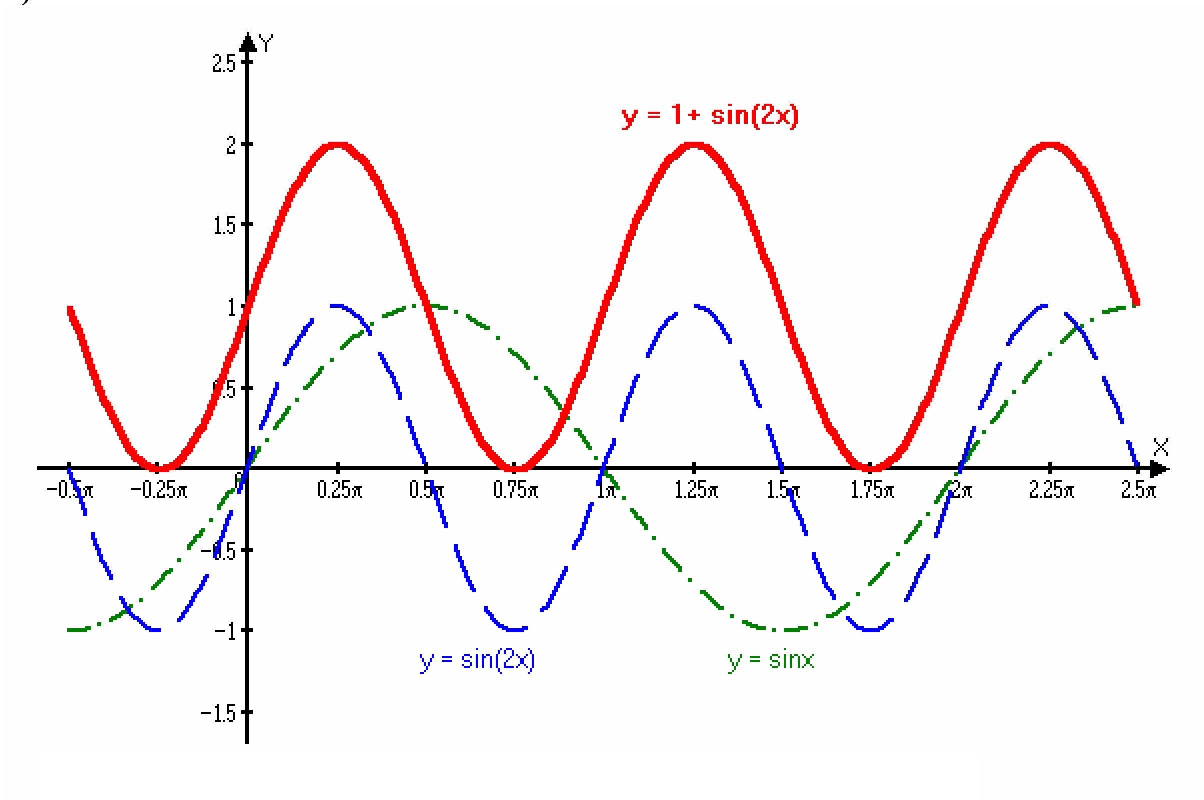

$y = \sin^2x + \cos^2x + 2\sin x\cos x$		
$y = \sin 2x + 1$	2 pont	*A trigonometrikus átalakításért.*
Grafikon:	2 pont	*A grafikon helyes felrajzolásáért. Akármilyen módon jut a helyes grafikonhoz, összesen 4 pont.*
Az értékkészlet: [0;2]	1 pont	*Az értékkészlet helyes megállapításáért.*
A függvény szigorúan monoton nő: $[-\pi/4 + k\pi\ ;\ \pi/4 + k\pi]$, $k\in Z$ szigorúan monoton csökken: $[\pi/4 + k\pi\ ;\ 3/4\pi + k\pi]$	1 pont	*A monotonitás helyes leírásáért.*
A fv. max. helyei: $x = \pi/4 + k\pi$, minimumhelyei: $x = 3/4\pi + k\pi$	1 pont	*A szélsőértékek helyéért.*
A minimum értéke 0, a maximumé 2.	1 pont	*A szélsőértékek értékéért.*
A b) részért összesen:	*8 pont*	
Összesen:	**14 pont**	

4. feladat

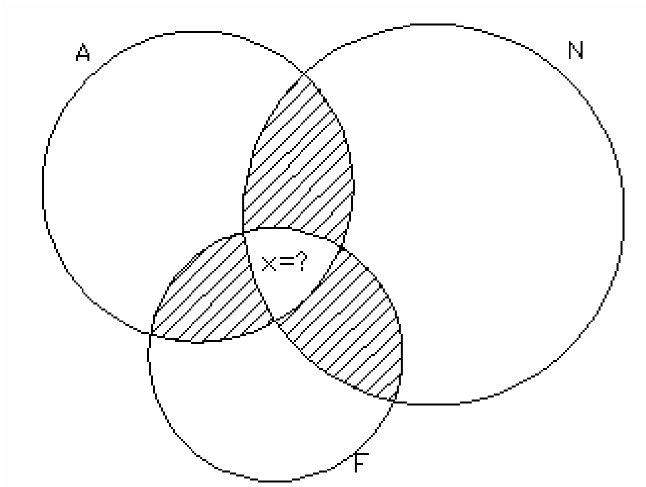

1. megoldás:

$|A| = 14$; $|N| = 15$; $|F| = 11$

|pontosan két nyelvet tanulók| = 6	5 pont	*A feladat adatainak helyes elképzeléséért (pl. Venn-diagramon feltüntetett számok).*
Ha a mindhárom nyelvet tanuló diákok száma x, akkor:		
|A| + |N| + |F| – |pontosan két nyelvet tanulók| – 2x = 30	5 pont	*A kérdezett számosság meghatározásához alkalmas összefüggés felírásáért (nem feltétlenül egyenlettel).*
$14 + 15 + 11 - 6 - 2x = 30$	1 pont	*Helyes numerikus egyenlet.*
$x = 2$	1 pont	*Helyes numerikus eredményért.*
tehát 2 diák tanulja mindhárom nyelvet.	1 pont	*Helyes szöveges válaszért.*
Összesen:	**13 pont**	

2. megoldás:

30 diák mindegyike részt vesz egy nyelvórán, ez 30 óra. 6-an két nyelvet is tanulnak, ez +6 óra, azaz eddig 36 nyelvóra (a diákok óráit számolva). 5 pont

Összesen 40 nyelvóra van, hiányzik tehát még 4 óra, ami abból adódik, hogy vannak, akik 3 órán is részt vesznek. 2 pont

Nyilván 2 ember esetén adódik +4 óra, ha a mindegyikük még 2-2 órán jelen van. 5 pont

Tehát 2 tanuló tanul 3 nyelvet. 1 pont

Összesen: 13 pont

Megjegyzés: *Szisztematikus próbálgatással, kísérletezéssel nyert helyes eredményért, ha azt ellenőrzi is, de nem bizonyítja, hogy más megoldás nem lehetséges, 8 pont adható.*

II. rész

A következő öt feladat (5.- 9.) közül tetszés szerint választott *négyet* kell megoldania!

5. feladat

a)

A futónövény havi növekedésének hosszúságai mértani sorozatot alkotnak,	1 pont	
amelynek első tagja $a_1 = 100$ cm,	1 pont	
a hányadosa $q = 4/5 = 0{,}8$.	1 pont	*A mértani sorozat felismeréséért, az a_1 és a q meghatározásáért 3 pont jár*
A 21. havi növekedés a mértani sorozat 21. tagja:		
$a_{21} = a_1 \cdot q^{20} = 100 \cdot 0{,}8^{20}$	1 pont	
$a_{21} \approx \underline{1{,}15 \text{ cm}}$	1 pont	*A 21. tag meghatározásáért 2 pont jár.*
Az a) rész összesen:	*5 pont*	

b)

A mértani sorozat összegének kell 400 cm-rel egyenlőnek lennie, tehát:		
$S_n = a_1 \dfrac{q^n - 1}{q - 1}$		
$S_{21} = 100 \cdot \dfrac{0{,}8^n - 1}{0{,}8 - 1} = 400$	2 pont	*Az egyenlet felírásáért 2 pont jár.*
$100 \cdot (0{,}8^n - 1) = 400 \cdot (0{,}8 - 1)$		
$0{,}8^n = 0{,}2$	1 pont	
$n = \log_{0,8} 0{,}2$	1 pont	
$n = \dfrac{\lg 0{,}2}{\lg 0{,}8} \approx 7{,}21$	1 pont	
Tehát a <u>8. hónapban</u> éri el a 400 cm-es hosszt.	1 pont	*Az n kiszámításáért 4 pont jár.*
A b) rész összesen:	*6 pont*	

c)

Az előző ponthoz hasonlóan:

$$S_n = a_1 \cdot \frac{q^n - 1}{q - 1} = 100 \cdot \frac{0{,}8^n - 1}{0{,}8 - 1} = 600$$ 2 pont

$$100 \cdot (0{,}8^n - 1) = 600 \cdot (0{,}8 - 1)$$
$$0{,}8^n = -0{,}2$$ 1 pont

Ez viszont nem lehetséges, azaz a <u>600 cm-es hosszúságot már nem éri el</u> a növény. 2 pont *Az ellentmondás felismeréséért 2 pont jár.*

A c) rész összesen: 5 pont

Összesen: 16 pont

<u>6. feladat</u>

a)

Gy	1	2	3	4	5	6	7
Cs	21	26	28	17	7	1	0

3 pont *Ezt a 3 pontot bontani kell, ha van hibás válasz is. Az adható pontszám: a jó válaszok darabszáma felének egészrésze.*

Az a) rész összesen: 3 pont

b)

Számtani közép:

$$\frac{1 \cdot 21 + 2 \cdot 26 + 3 \cdot 28 + 4 \cdot 17 + 5 \cdot 7 + 6 \cdot 1 + 7 \cdot 0}{100}$$ 1 pont

Értéke: 2,66 1 pont

Medián: 3,
hiszen az 50. és az 51. család is 3 gyermekes a gyermekszám szerinti sorba rendezéskor. 2 pont *Indoklás nélkül is elfogadható.*

Módusz: 3,
mert ez a leggyakoribb érték. 2 pont *Indoklás nélkül is elfogadható.*

A b) rész összesen: 6 pont

c)

92 családban van legfeljebb 4 gyermek. 2 pont

A jó esetben közülük kell kiválasztani kettőt:

$$\binom{92}{2}$$ 1 pont

Az összes esetben 100 családból kell kiválasztani kettőt: $\binom{100}{2}$. 1 pont

A keresett esély e kettő hányadosa:

$$\frac{\binom{92}{2}}{\binom{100}{2}} = \frac{92 \cdot 91}{100 \cdot 99} = 0{,}8457$$ 2 pont

Tehát erre az esély kb. 84,6%. 1 pont

A c) rész összesen: 7 pont

Összesen: 16 pont

7. feladat

a)

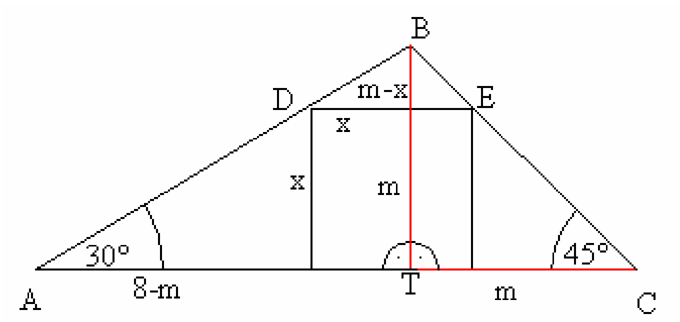

Rajz	3 pont	*A geometriai modell helyes elképzeléséért.*

ABT derékszögű háromszögben

$\operatorname{tg} 30° = \dfrac{m}{8-m}$	1 pont	
$\dfrac{\sqrt{3}}{3} = \dfrac{m}{8-m}$	1 pont	
m = 2,92 méter	1 pont	*A magasság meghatározásáért 3 pont adható.*

Két hasonló háromszögből (ABC és DBE):

$\dfrac{m-x}{x} = \dfrac{m}{AC}$	2 pont	
$\dfrac{2{,}92-x}{x} = \dfrac{2{,}92}{8}$	1 pont	
x = 2,14 méter	1 pont	*Az ablak méretének meghatározásáért*
Az a) rész összesen:	*10 pont*	

b)

Ha összesen x db ablakot gyártanak, akkor:

	gyárt	ebből selejtes	
1. cég	0,15x	$0{,}03 \cdot 0{,}15x = 0{,}0045x$	1 pont
2. cég	0,35x	$0{,}05 \cdot 0{,}35x = 0{,}0175x$	1 pont
3. cég	0,4x	$0{,}01 \cdot 0{,}4x = 0{,}004x$	1 pont
4. cég	0,1x	$0{,}1 \cdot 0{,}1x = 0{,}01x$	1 pont

Az összes selejtes ablak:

$0{,}0045x + 0{,}0175x + 0{,}004x + 0{,}01x = 0{,}036x$ 1 pont

Tehát 3,6% az esélye, hogy a választott ablak selejtes lesz.	1 pont	*Ha konkrét darabszámra számolja ki az arányt, akkor is jár a 4 pont.*
A b) rész összesen:	*6 pont*	
Összesen:	**16 pont**	

8. feladat

1. megoldás

Az (1) egyenletből:

$$x(y-30)=24y$$

$$x=\frac{24y}{y-30}$$ 3 pont *Az x kifejezése y-nal.*

A (3) egyenletből:

$$z(y-30)=18y$$

$$z=\frac{18y}{y-30}$$ 3 pont *A z kifejezése ugyancsak y-nal, tehát ha valamennyi változó egy ismeretlennel van már kifejezve.*

A kapott kifejezéseket a (2) egyenletbe helyettesítve

$$\frac{y\cdot\frac{24y}{y-30}}{3\cdot\frac{24y}{y-30}+2\cdot\frac{18y}{y-30}}=8$$

$$\frac{24y^2}{72y+36y}=8$$ 4 pont *Az egyismeretlenes egyenlet felírásáért.*

Innen $y=36 \quad (y\neq 0)$ 2 pont *Az egyik ismeretlen numerikus értékéért, y = 0 gyök kizárásáért.*

Ezt behelyettesítve $x=144$ 1 pont *A második ismeretlen értékéért.*

és $z=108$ 1 pont *A harmadik ismeretlen értékéért.*

A kapott értékek kielégítik az egyenletrendszert. 2 pont *Az ellenőrzésért.*

Összesen: 16 pont

2. megoldás

Az (1) egyenlet reciprokából vonjuk ki a (3) egyenlet reciprokát:

$$\frac{5x+4y}{xy}-\frac{3y+5z}{yz}=0$$ 4 pont

$$4yz-3xy=0, \qquad y\neq 0$$

Innen: $z=\frac{3}{4}x$ 4 pont *Két ismeretlen arányának meghatározásáért.*

Ezt felhasználva a (2) egyenletből:

$$xy=36x$$

Tehát $y=36 \qquad x\neq 0$ 4 pont *Az ismeretlen numerikus értékéért, az x = 0 kizárásáért.*

Ezt az (1)-be visszaírva: $x = 144$ 1 pont

$z = 108$ 1 pont *A második ismeretlen értékéért. A harmadik ismeretlen értékéért.*

A kapott számhármas kielégíti az egyenletrendszert, mert csak ekvivalens átalakításokat hajtottunk végre. 2 pont *Az ellenőrzésért.*

Összesen: 16 pont

3. megoldás

(1) egyenletből kifejezzük y-t:

$$y = \frac{30x}{x-24}$$ 2 pont

(3) egyenletből is kifejezzük y-t:

$$y = \frac{30z}{z-18}$$ 2 pont

Ezek egyenlőségéből:

$$3x = 4z$$ 4 pont *Két ismeretlen arányának meghatározásáért.*

Ezt felhasználva a (2) egyenletből:

$$xy = 36\,x$$

Tehát $y = 36.\quad x \neq 0$ 4 pont *Az ismeretlen numerikus értékéért.*

Ezt az (1)-be visszaírva: $x = 144$. 1 pont *A második ismeretlen értékéért.*

$z = 108$ 1 pont *A harmadik ismeretlen értékéért.*

A kapott számhármas kielégíti az egyenletrendszert, mert csak ekvivalens átalakításokat hajtottunk végre. 2 pont *Az ellenőrzésért.*

Összesen: 16 pont

9. feladat

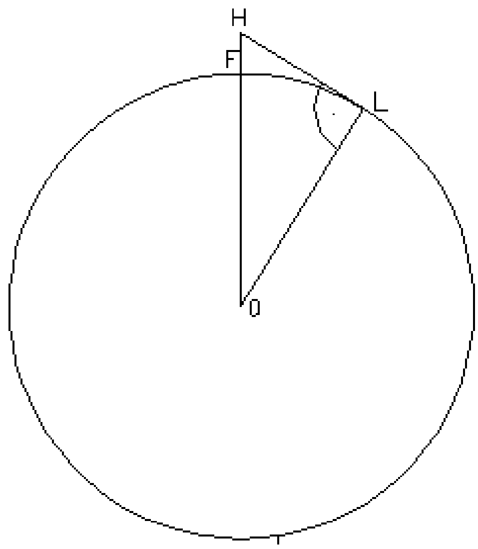

a)

Rajz 3 pont *A feladat helyes értelmezéséért*

Az eltűnés pillanatában a hajó csúcsát (H) a megfigyelővel összekötő egyenes érintője a földgömbnek, az érintési pont L.
A Föld középpontját O-val jelölve,
OLH derékszögű háromszög, melynek egyik befogója r, átfogója pedig r + 24.
Az LH befogó Pitagorasz-tétellel kiszámolva:

$LH^2 = (r + 24)^2 - r^2$ 1 pont *Az LH érték meghatározásáért*

LH = 17497 m. 1 pont *2 pont jár.*

Tekintettel arra, hogy a HOL szög igen kicsi, az LH távolság jó közelítéssel megegyezik az LF ívhosszal, a megtett út tehát kb. 17,5 km. — 1 pont

(Ennél pontosabb eredményt nincs értelme adni, hiszen a hullámokat, a légköri viszonyokat, a Föld nem tökéletes gömb voltát nem vettük figyelembe.)

Az a) rész összesen: 6 pont

b)

<u>1. megoldás:</u>

Egy óra alatt elfogy

$y = 1{,}4 + 0{,}005v^2$ tonna üzemanyag.

t óra alatt: M tonna fogy el, ezért

$$t = \frac{M}{y} = \frac{M}{1{,}4 + 0{,}005 \cdot v^2}$$ — 1 pont

$s = v \cdot t$, ezért a hajó által megtett út:

$$s = \frac{M \cdot v}{1{,}4 + 0{,}005 \cdot v^2}$$ — 1 pont

Azt kell tudni, hogy ez az út mekkora v esetén lesz a legnagyobb, tehát a függvény maximumát keressük. — 1 pont

A kifejezést átalakítva:

$$s = \frac{M}{\frac{1{,}4}{v} + 0{,}005v}$$ — 2 pont

A tört értéke akkor a legnagyobb, ha a nevező a legkisebb. — 1 pont

A középértékek közötti nevezetes egyenlőtlenség alapján a nevezőre felírható, hogy:

$$\frac{\frac{1{,}4}{v} + 0{,}005v}{2} \geq \sqrt{\frac{1{,}4}{v} \cdot 0{,}005v}$$ — 1 pont

A jobb oldalon álló kifejezés állandó. — 1 pont

Ezért a bal oldal akkor minimális, ha egyenlőség áll fenn, aminek feltétele:

$$\frac{1{,}4}{v} = 0{,}005v$$ — 1 pont

Ahonnan:

$$v^2 = \frac{1{,}4}{0{,}005} = 280 \qquad v = 16{,}73\,(\text{mérföld/óra})$$ — 1 pont

A b) rész összesen: 10 pont

<u>2. megoldás:</u>

Egy óra alatt elfogy
$y = 1{,}4 + 0{,}005v^2$ tonna üzemanyag.

t óra alatt: M tonna fogy el, ezért

$$t = \frac{M}{y} = \frac{M}{1{,}4 + 0{,}005 \cdot v^2}$$ 1 pont

$s = v \cdot t$, ezért a hajó által megtett út:

$$s = \frac{M \cdot v}{1{,}4 + 0{,}005 \cdot v^2}$$ 1 pont

Azt kell tudni, hogy ez az út mekkora v esetén lesz a legnagyobb, tehát a függvény maximumát keressük. 1 pont

A szélsőérték meghatározásához deriváljuk a függvényt:

$$s' = \frac{M\left(1{,}4 + 0{,}005v^2\right) - Mv \cdot 0{,}01v}{\left(1{,}4 + 0{,}005v^2\right)^2}$$ 3 pont

Rendezve:

$$s' = M \cdot \frac{1{,}4 - 0{,}005v^2}{\left(1{,}4 + 0{,}005v^2\right)^2}$$ 1 pont

Szélsőérték ott lehet, ahol a derivált nulla:

$$1{,}4 - 0{,}005v^2 = 0$$ 1 pont

$$v^2 = 280$$

$$v = 16{,}73 \text{ (mérföld/óra)}$$ 1 pont

Ezen a helyen az eredeti függvénynek maximuma van, ha a derivált pozitívból negatívba vált előjelet. Ez teljesül, mert a deriváltban a nevező pozitív, a számláló pedig a változó pozitív értékeinél szigorúan monoton csökken, hiszen az ismeretlen együtthatója negatív. 1 pont

A b) rész összesen: 10 pont

Összesen: 16 pont